

נדריים פרק חמישי השותפין

מתוך "גמרא נוסחה"
על שם הורי נפתלי וזנה הולנדר הכ"מ

מקרא:

דברי הגמרא באותיות כאלה: ROD 12; רש"י בתוך הגמרא בסוגריים () ובתוך הסוגריים - אותיות MIRIAM 10; מראי מקומות גם MIRIAM 10 הערות: בסוגריים [] באותיות CourierNew 10; ההערות עם קידומת # אינם פשוט הגמרא אלא הערת העורך הטעונות בדיקת הלומד. תחילת עמוד - בתחילת שורה, אפילו באמצע משפט - כך: (נדריים ב, ב) **מקרא - באותיות נוקסיות**

הגירסא: לפי דפוס וילנא עם אחדים מההגהות שעל הדף - לפי הנראה לי כנחוצן לצורך הפשט הפשוט.

הערות בשולי הדף, בתצוגת דף אינטרנט אפשר להניח עליהם את הסמן ואז מופיעה ההערה בחלון. אפשר גם לראות את ההערות כאשר עוברים לתצוגה של דף הדפסה.

In Explorer, Footnotes become visible when the cursor rests on the number of the footnote.

Alternatively: in the File menu, there is an Edit option to edit the page with your word processor.

הערות וטבלאות באנגלית - ע"י כולל עיון הדף, ראש הכולל הרב מרדכי קורנפלד -

Producers of the Dafyomi Advancement Forum, <mailto:daf@dafyomi.co.il>,

<http://www.dafyomi.co.il/>

This material is © 2000, 2008 by Julius Hollander 27 Bialik St., Petah Tikva, Israel 49351

Permission to distribute this material without remuneration, with this notice, is granted - with request to notify of use at yeshol@gmail.com

נדריים פרק חמישי השותפין

(נדריים מה, ב)

משנה:

השותפין שנדרו הנאה זה מזה (מפרש בגמרא אי בנדרו אי בהדירו מיירי) - אסורין ליכנס לחצר (בחצר של שניהן, דכל חד אסור בדריסת הרגל של חברו, וקא סבר אין ברירה, דאימור [אלא אנו אומרים]: האי לחלק חברו עייל והאי לחלק חברו עייל).

רבי אליעזר בן יעקב אומר: זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו (דקסבר יש ברירה).

(נדריים מו, א) [המשך המשנה]

ושניהם אסורים להעמיד ריחים (לקבוע ריחים) ותנור ולגדל תרנגולים (באותה חצר).

היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו - לא יכנס לחצר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: יכול הוא לומר לו: "לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך".

וכופין את הנודר (שהדיר את חברו) למכור את חלקו (אתאן לרבנן דאמרי אסורים ליכנס לחצר).

היה אחד מן השוק מודר באחד מהם (מן השותפים) הנאה - לא יכנס לחצר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: יכול לומר לו: "לתוך של חברי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך".

המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר: אם יש לו בהן תפיסת יד - אסור; אין לו בהן תפיסת יד - מותר.

האומר לחבירו "קונם לביתך שאני נכנס" ו"שך שאני לוקח": מת או שמכרו לאחר – מותר; "קונם בית זה שאני נכנס", "שדה זו שאני לוקח": מת או שמכרו לאחר – אסור.

ר"ן מסכת נדרים דף מה עמוד ב' רבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו זה נכנס לתוך שלו - אוקימנא בגמרא בחצר שאין בה דין חלוקה אבל בחצר שיש בה דין חלוקה דברי הכל אסור ובפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נא:) אוקימנא פלוגתייהו ביש ברירה או אין ברירה: דר"א סבר יש ברירה, והאי לדנפשיה קא עייל והאי לדנפשיה קא עייל, ורבנן סברי אין ברירה;

ותמהני: נהי דקא סברי רבנן אין ברירה, אמאי אסורין ליכנס לחצר? דהא כיון דחצר שאין בה דין חלוקה היא, ואין שותף יכול לכופ את חבירו לחלוק ולא לעכב עליו שלא ליכנס לחצר - היאך הוא יכול לאסרה עליו? הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו? ואפילו נדרו ג"כ הן עצמן למה הן אסורין? הרי כשכל אחד נכנס לחצר - משלו הוא נהנה ולא משל חבירו, כיון שאין הלה יכול לעכב עליו?

ונ"ל דהיינו טעמייהו דרבנן: משום דכיון דאי אפשר לומר דכל חד קני לכוליה חצר קנין הגוף לעולם, דאי נדמו לאו דמרו, וא"א לומר ג"כ דבשעה שמשתמש בו איגלי מילתא למפרע דבשעת קניה קנה לה להאיא שעתא קנין הגוף: דאין ברירה, אלא כל חד מהנך שותפין יש לו לעולם בחצר זה קנין הגוף, דהיינו חלקו, וקנין שעבוד בחלקו של חבירו: שאין הלה יכול לעכב עליו מן הדין אע"ג דלא קני ליה גופא!

הלכך קסברי רבנן דאותו קנין שעבוד שיש לו על חלקו של חבירו - קונמות מפקיעין אותו, ומש"ה אסור: דקונמות מפקיעין מידי שעבוד כדאייתא בסוף מכילתין, ורבי אליעזר בן יעקב פליג עלייהו משום דסבירא ליה דיש ברירה, ומש"ה אמרינן דכל שעה ושעה שנכנס לחצר בדנפשיה קא עייל, וגוף החצר קנויה לו לגמרי לאותו תשמיש: שאינו משתמש בה מקנין שעבוד אלא מקנין הגוף: שכל שאני יכול לומר שיש לכל אחד קנין הגוף - אין ראוי לומר שיהא קנין שעבוד: שאין נקרא קנין שעבוד מה שהוא עומד כן לעולם בעל כרחו של כל אחד מהם;

ורבנן נמי לא דייני ליה כקנין שעבוד אלא מפני שאי אפשר להם לדנו כקנין הגוף: דאין ברירה! ובסמוך תראה עוד דעתו בברירה זו;

ומכאן נראה לי ראייה ברורה דמשכיר יכול לאסור ביתו על השוכר אע"פ שנחלקו בזה הראשונים, וכמו שנכתוב לפנינו בסייעתא דשמיא, אע"ג דמשכיר מדינא לא מצי לעכו"ב לאידך - אפי' הכי מצי אסר ליה בקונם משום דקונמות מפקיעין מידי שעבוד, ומשכיר נמי בקונם מפקיע מידי שעבוד השוכר אפי' היכא שהקדים השוכר דמי שכירותו למשכיר, אע"פ שיש שאין סוברין כן, כמו שנכתוב לפנינו בסייעתא דשמיא: דהא הכא אין שותף צריך ליתן דמים לחבירו ואפילו הכי מצי אסר ליה אידך לרבנן מטעמא דכתיבנא: דהא בהדירו זה את זה בעיא ולא איפשיטא היא בגמרא; כן נראה לי; ולפנינו נאריך בדין זה בסייעתא דשמיא.

ואיכא דמקשו: כיון דפלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן ביש ברירה ואין ברירה היא - דהכי אוקמא רבינא בפרק שור שנגח את הפרה (בבא קמא נא:) - היכי פסקינן בגמרא כר' אליעזר בן יעקב דסבירא ליה דיש ברירה? והא בפרק משילין (ביצה דף לח) אסיקנא דכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה, ואפסיקא הלכתא כר' אושעיא, אלמא בדאורייתא אין ברירה, וקשיא הלכתא אהלכתא? תירץ ר"ת ז"ל דהכא הלכה כר' אליעזר - ולא מטעמיה קאמרינן, דאיהו סבר דיש ברירה וויתור אסור במודר הנאה, ואנן סבירא לן דאין ברירה אבל ויתור סבירא לן דמותר במודר הנאה, הלכך לאו בחצר שאין בה דין חלוקה בלבד איירי, אלא אפי' יש בה דין חלוקה נמי שרי, ולפי פ' זה אס נדרו הנאה בפירוש אפי' מדריסת הרגל - אסורין ליכנס לחצר;

ורבינו יצחק ז"ל לא נראה לו דבריו: דלא מסתברא לדחות כמה סתמות שנסתמו במכילתין כמאן דאמר וויתור אסור במודר הנאה, וכולה פירקין דלעיל כוותיה אזיל! לפיכך תירץ הוא ז"ל דודאי קי"ל כמאן דאמר אפי' בדאורייתא יש ברירה מהא דשמעתין, והא דאפסיקא הלכתא כר' אושעיא בפרק משילין - ממאי דאמר דבדרבנן יש ברירה בלחוד הוא דאפסיקא הלכתא, משום דאיהי היא עיקר פלוגתייהו התם! וראיה לדבר מדתנן בתמורה בפ' כל הפסולין גבי מחיר כלב, וכן שני שותפין: אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב א', שעם הכלב כולן מותרין, שכנגד הכלב כולן אסורין, ואקשינן עלה בגמרא: 'ונשקול חד כנגד כלב ולשתרו אינך?' - אלמא אפי' בדאורי' יש ברירה!

ולא מחזור: דודאי בדאורייתא אין ברירה - דהא קי"ל כשמואל דאמר (ב"ק ט) האחין שחלקו לקוחות הן ומחזורין [זה לזה ביובלי], וכדפסק רב נחמן כוותיה בפרק שולח (גיטין מח), וטעמא דשמואל משום דקסבר אין ברירה, וכדאייתא בהדיא בגיטין בריש פרק כל הגט (דף כה);

וההיא דתמורה לא קשיא: דלאו אליבא דהלכתא פריך אלא אליבא דמאן דאמר בדאורייתא יש ברירה, ובדרך 'אי אמרת בשלמא' קא נסיב לה, ודכוותיה בהש"ס טובא!

וכי תימא: אם כן הדרא קושיא לדוכתה - כתב הרב רבינו משה ז"ל בהלכותיו דלא דמיא הך ברירה דהכא לדעלמא: דהכא לאו מידי דלא מתברר האידנא ומתברר למחר הוא דנימא אתברירא מילתא למפרע, אלא בדהשתא הוא: דחצר שאין בה דין חלוקה הוא, וכל חד משתמש בכולה, וכיון דשותפין נינהו כי האי גוונא הוי תשמישתייהו מהשתא - אמרינן כמאן דעייל בדנפשיה הוא, ולא משתמש בדחבריה: שאם תאסור עליו - נמצא זה מוציא אותו מחצירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על בעליה;

ובכי האי גוונא אתמר התם בגמרא: תדע דהא מיבעיא בעיא לה הכא בהדירו דלמא אפילו רבנן מודו ליה לרבי אליעזר בן יעקב משום דכאונסים דמו, ולא כל כמיניה דאסר נכסי חבירו עליו; זה לשונו ז"ל; ואינו נוח לי: דאם אייתא מאי לישנא דאין ברירה ויש ברירה דאמרינן התם בפרק 'הפרה': הרי אין טעמו של רבי אליעזר בן יעקב משום יש ברירה כלל, אלא מפני שאתה אומר שמשענה ראשונה כל החצר קנוי לכל אחד מהם!;

לפיכך נראין לי דברים כפשטן: דברירה דהכא כברירה דעלמא, אלא משום דהך ברירה עדיפא - פסקינן הכא כר"א בן יעקב, מיהו הכא נמי אנו צריכין לברירה דאיגלי מילתא למפרע כברירה דעלמא, משום דליכא למימר אהאי חצר כולה דמר וכולה דמר: דאי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר! אלא הכי קאמרינן: ששותפין הללו, בשעה שלקחו החצר - על דעת כן לקחיה: שבשעה שישתמש בה אחד מהם תהא כולה שלו לתשמיש, ולפי שמשענה ראשונה אין אנו יודעין באי זה יום ובאיזו שעה ישתמש בו כל אחד מהם - אנו צריכין לברירה לומר שעכשיו שאחד מהם משתמש בה הוברר הדבר למפרע שמשענה ראשונה קנה אותה כולה לשעה זו, ובדאי יכול אדם להקנותה חדש אחד לראובן וחדש אחד לשמעון, ובזמן כל אחד ואחד - קנוי הוא לו לגמרי, דהיינו "נכסי

לך ואחריו לפלוגי! אלא משום דהכא אין זמן כל אחד ואחד ידוע לא מהני אלא למאן דאית ליה ברירה, דאמרינן דאיגלי מילתא דמשעה ראשונה קנו לזמנים הללו! וכי תימא: וכיון דברירה דהכא כבירה דעלמא: דאיגלי השתא מאי דלא הוה ידיע לן בשעת קניה, היכי פסקינן כרבי אליעזר בן יעקב: כיון דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה? היינו טעמא: משום דברירה דהכא עדיפא מברירה דעלמא: דהיינו טעמא דאמרינן בעלמא דאין ברירה: לפי שאין ראוי שיחול דבר על הספק, ולפיכך האומר לסופר "כתוב גט לאשתי ולא יזה מהן שארצה אגרש" - פסול לגרש בו, לפי שיש ספק משעה ראשונה בעיקר הגט לשם מי חל; וכן נמי "אם בא חכם למזרח ערובי למזרח למערב ערובי למערב" - לא מהני, משום דבשעת קניית העירוב לא היה מתברר כלל איזה מהן יקנה, ולפיכך: כיון דבכל חד מהנך עירובי איכא למימד שמא לא יקנה כלל, אע"פ שלאחר מכן יתברר הדבר - אין ברירה; וכן נמי גבי האחין שחלקו: כיון דמשעה ראשונה איכא לספוקי שמא לא יזכה בחלק זה כלל, נמצא שהוא ספק גמור משעה ראשונה, וכל כיוצא בזה אין ברירה; אבל הכא עקרו של דבר מתברר משעה ראשונה ומיעוטו לאחר מכן: לפי שאף משעה ראשונה אין אנו מסופקין שלא יזכה כל אחד מהם בכל גוף חצר זה ואין אנו מסופקים גם כן שמא אפילו ירצה לזכות פלוגי לא יזכה בה שהרי משעה ראשונה אנו יודעין שעתיד כל אחד לזכות בכל גוף חצר זה ושיזכה בו כל שעה שירצה, הלכך כיון שעקרו של דבר מתברר מתחלתו ומה שהוא מתברר לאחר מכן שלא נתבררה מתחלה אינו אלא מיעוטא, דהיינו הוֹנֵן שרצה לזכות בגופה של חצר זכה בה - כל כהאי גוונא יש ברירה: [דף מו עמוד א] שאין המיעוט המסופק מתחילתו ומתברר לאחר מכן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו! ומש"ה נהי דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה - פסקינן הכא כר' אליעזר בן יעקב, דבכי הא יש ברירה; ורבנן פליגי עליה: דכיון דמכ"מ אתה צריך לומר שהוברר הדבר עכשיו שבשעה פלוגית היתה קנויה לו לגמרי שלא היה מתברר זה מתחלה - אפילו בכי האי גוונא אין ברירה, ונמצא שאין לכל א' בחלקו של חבירו, אלא קנין שעבוד שקונמות מפקיעין אותו - כך נראה לי.

גמרא :

איבעיא להו: ב' נדרו [כל אחד שלא יהנה מחברו] פליגי; הדיירו זה את זה - מאי? מי אמרינן ב' נדרו "הוא דפליגי" (היכא דנדרו שניהם זה מזה: דזה אמר לחבירו "קונם שאני נהנה לך" וזה אומר "קונם שאני נהנה לך", דעכשיו נדרו זה מזה ממש, והתם הוא דקא אסרי רבנן ליכנס לחצר: דאיהו עצמו קאסר עליה), אבל בהדיירו זה את זה (דכל אחד הדייר את חבירו ואמר "קונם שאתה נהנה לי", "קונם נכסי עליך", דתרוייהו אנוסים: דכל אחד אסר ליה חבירה שלא מדעתיה) - (התם) מודו ליה רבנן לרבי אליעזר בן יעקב (דזה נכנס לתוך שלו זה נכנס לתוך שלו), דכי אנוסין דמו¹? או דילמא אפילו בהדיירו זה את זה (נמי) פליגי רבנן (דלא שנא אנוסין ולא שנא רוצין) [ואסורים]? תא שמע [מהמשך המשנה]: 'היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו' - ופליגי רבנן!

תני 'נדר מחבירו הנאה'.

הכי נמי מסתברא (דבנדרו מיירי, ובנדרו הוא דפליגי), דקתני סיפא 'וכופין את הנודר למכור את חלקו': אי אמרת בשלמא דנדר הוא ('דנדרו': שנדר שלא יהנה מחבירו) - היינו דקתני 'כופין' (להכי כופין: דאיהו דאסר אנפשיה), אלא אי אמרת דאדריה (דהדיירו חבירו) - אמאי כופין אותו? הא (איהו לא פשע) מינס אניס? (אלא ודאי בנדרו פליגי [ולא בהדיירו זה את זה - ואין המחלוקת בברירה, כדברי הר"ן].)

אמר רבה אמר זעירי:

(נדרים מו, ב)

מחלוקת - שיש בה כדי חלוקה (ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה; וטעמא דמאן דאסר - הואיל ואפשר בחלוקה), אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר (דמאי אפשר ליה למיעבד).

אמר ליה רב יוסף: הרי בית הכנסת, דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי, ותנן [נדרים פ"ה מ"ד; להלן דף מח, א]: 'שניהן אסורין בדבר של אותה העיר' (כדמפרש: בית הכנסת והתיבה וכו')!

¹ ולפי זה אין המחלוקת בברירה, כי אם בברירה - מה חשוב כיצד האיסור נוצר? אלא כפי שמעיר הר"ן ד"ה מי אמרינן בנדרו פליגי: לכולהו סבירא להו די ש ברירה, ומדינא אפילו בנדרו שרי!

אלא אמר רב יוסף אמר זעירי: מחלוקת שאין בה כדי חלוקה (ומאן דאסר - משום דכבית הכנסת דמי, דקתני ד'שניהם אסורים'; ומאן דשרי - הואיל ואי אפשר בחלוקה), אבל יש בה כדי חלוקה - דברי הכל אסור (דסגי ליה בחלוקה)². אמר רב הונא: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב; וכן אמר רבי אלעזר: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

המודר הנאה מחבירו ויש לו שם מרחץ נובית הבד מושכרין בעיר: אם יש לו בהן תפיסת יד - אסור; אין לו בהן תפיסת יד - מותר: וכמה 'תפיסת יד' (יש לו למדיר באותו מרחץ דליתסר ביה האי)? אמר רב נחמן: למחצה לשליש ולרביע, אבל בבציר (מרבוע) - לא³ (לא חשיב תפיסת יד, ומותר בו המודר). (וספרים דכתיב בהו 'בבצין' - משמע נמי בבצים; ואית דגרסי 'בבצין' כמו 'ביצין' של יוצר, כדאמר בבבא מציעא (עד,א) שהיוצר עושה כמין ביצים של חומר ומהם עושה קדרות; והכי משמע ליה דאית ליה תשמישתא כלום, אבל כדי להניח ביצים של יוצר להתם, לייבשם - אין זו תפיסת יד) אביי אמר: אפילו בבציר (מרבוע הוי תפיסת יד, ו) אסור (בהם המודר והכי נמי איכא לפרש כל הני לישני); היכי דמי דשרי? דמקבל בטסקא (שקיבלו השוכר לתת ממנו מס [דמי שכירות קבועים] בכל שנה ושנה, דהאי - לא הוי תפיסת יד כלל).

(נדריים מז, א) האומר לחבירו נ"קונם לביתך שאני נכנס" ו"שדך שאני לוקח": מת או שמכרו לאחר - מותר; "קונם בית זה שאני נכנס", "שדה זו שאני לוקח": מת או שמכרו לאחר - אסור. בעי אבימי: "קונם לבית זה שאתה נכנס": מת או שמכרו לאחר מהו? אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו (ואפילו לאחר שמת או שמכרו לאחר הוי נמי אסור) או לא? אמר רבא: תא שמע: 'האומר לבנו "קונם שאי אתה נהנה לי" ומת - יירשנו'; "בחיינו ובמותנו" ומת - לא יירשנו' שמע מינה: אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו - שמע מינה.

תנן התם (לקמן בפרק 'הנודר מן הירק' [פ"ז מ"ו]): "'קונם פירות האלו עלי'" (או) "קונם הן על פי", "קונם הן לפי" - אסור בחילופיהן (אם נתחלפו בפירות אחרות, ודבר שלא בא לעולם הוא) ובגידוליהן (שנטען והגדילו); בעי רמי בר חמא: אמר "קונם פירות האלו על פלוני" (שאסרן על חבירו) - מהו (אי הוי אסור) בחילופיהן (כמו שהוא אסור אי לא)? מי אמרינן גבי דיליה (כי אמר "קונם הן לפי" או "על פי" - אסור בחילופיהן אף על גב דהוי דבר שלא בא לעולם הואיל ואשכחן גבי דיליה כי האי חומרא) 'הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו - (ואהכי מחמירין לגביה ד) אדם (נמי) אוסר (עליו) דבר שלא בא לעולם על עצמו, (אבל) גבי חבירו - הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו (דאי אמר לחבירו קונם פירות של פלוני עליך לא הוי כלום) - אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו (לא אמרינן נמי דאית בידו למיסר ליה בחליפין, דהוי דבר שלא בא לעולם)'

(נדריים מז, ב) או דילמא (הכי קאמר: דודאי אסור בחלופיהן) משום דחילופין כגידולין דמי - לא שנא הוא ולא שנא חבירו (וכי היכי דאסור בגידולין הכי נמי אסור בחליפין)?

² בר"ן הובא רשב"א שאפילו לאחר חלוקה אסור - ולא נהירא דא"כ מה הואיל החלוקה? וכיצד לתקן שיוכלו לחיות יחד בחצר? ולפי הרשב"א האם יועיל למכור? והאם הכסף יהא אסור?

³ ולפי זה אם בחצר יש יותר מארבעה דיירים - איש לא יוכל להדיר את חבירו [אלא אם כן מחשבים לפי גודל ומספר הפתחים, כמו בבבא בתרא יא,א: אמר רב הונא: חצר מתחלקת לפי פתחיה, ורב חסדא אמר: נותנין ארבע אמות לכל פתח ופתח והשאר חולקין בשווה וכו']; אך האם שנים יכולים לאסור אחר מתוך חמישה?

אמר רב אחא בר מניומי: תא שמע: 'האומר לאשתו "קונם שאני נהנה לך" - לזונה, ובעלי חובין באין ונפרעין (מבעלה, דרצון הבעל הוא שילוו לה) ' (והא הכא דלוותה מאחרים, דחילופי ממונו של בעל הוי, ולא מיתסר - אלמא דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו, דהא נפרעין מבעלה); מאי טעמא 'בעלי חובין נפרעין'? לאו משום דחילופין לאו כגידולין דמי (ובגידולין אסור אבל בחליפין מותר)?

אמר רבא: (לעולם אימא לך דחליפין כגידולין דמו ומיתסרי) דילמא לכתחילה הוא דלא (ואהכי לכתחילה לא תלוה ותאכל), ואי עבד - עבד (אבל בדיעבד שפיר דמי). (והא דאמרין בהך פירקא דלעיל (מג,א) 'המודד הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לזה ובא הלה ונוטל מזה' - לא דמיא להא: דהאי - לא רמי עליה דהאי למיפרנסיה, והאי דקיהיב להאי - אימור לא משום מודד קא יהיב ליה, אלא מתנה בעלמא הוא דקא יהיב להאי; אבל האי בעל - דלמפרנסה קאי - אימא דליתסר ליה לפרוע לבעל חוב - לכתחילה הוא דלא.)

אלא (דמותר אפילו לכתחילה) תא שמע [קידושין פ"ב מ"ט]: 'המקדש כערלה (שהוא איסור הנאה) - אינה מקודשת; מכרן, וקידש בדמיהן - הרי זו מקודשת' (אלמא דחליפין לאו כגידולין דמו דגידולין אסור ובחליפין משתרי)! הכא נמי (מיירי): לכתחילה הוא דלא (ימכור), ואי עבד (ואם קידש בדמיהם) - (מאי דעבד) עבד.

משנה:

"הריני עליך חרם (נכסי יהיו עליך חרם) - המודר אסור (אבל המדיר מותר); הרי את עלי חרם - הנודר אסור; "הריני עליך ואת עלי" - שניהם אסורין; ושניהם מותרין בדבר של עולי ככל,

(נדרים מח, א)

[המשך המשנה]

ואסורים בדבר של אותה העיר.

ואיזהו 'דבר של עולי ככל'?

כגון הר הבית, והעזרות, והבור שבאמצע הדרך (כדמפרש בשלהי פרק בתרא דעירובין (ק,א)).

ואיזהו 'דבר של אותה העיר' (דשל שניהן הן)?

כגון הרחבה, והמרחץ, ובית הכנסת, והתיבה, והספרים (ספרי תורה ששניהן נתנו בהן מעות עם אנשי אותה העיר), והכותב חלקו לנשיא (בגמרא מפרש לה).

רבי יהודה אומר: אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט; מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט? שהכותב לנשיא - אין צריך לזכות (על ידי אחד), (אבל הכותב) להדיוט - צריך לזכות (ובזה כח נשיא יפה מכח הדיוט).

וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה צריכין לזכות, לא דברו בנשיא אלא בהוה (שכן דרך לחלוק כבוד לנשיא).

רבי יהודה אומר: אין אנשי גליל צריכין לכתוב, שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן.

גמרא:

[והכותב חלקו לנשיא] אמאי מיתסר?

אמר רב ששת: הכי קתני: 'ומה תקנתן? יכתבו חלקן לנשיא [רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט; ומה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט? - הכותב לנשיא אין צריך לזכות והכותב להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכים לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה]:

רבי יהודה אומר: אין אנשי גליל צריכין לזכות שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן:

תניא: 'רבי יהודה אומר: אנשי גליל קנטרנין היו (כעסנים הן), והיו נודדין הנאה זה מזה; עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן (מדבר של אותה העיר) לנשיא (כדי שיהיו אלו ואלו מותרין בהן) '.

משנה: (הך מתניתין אייתי נמי לעיל באידך פירקין (מג,א), אלא דהתם לא נקט לה אלא משום דיוקא: משום דבעי למיתנא עלה הפקר דפליג בה רבי יוסי.)

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל - נותנו לאחר לשום מתנה, והלה מותר בה.

מעשה באחד בבית חורון, שהיה אביו נודר הימנו הנאה, והיה משיא את בנו; ואמר לחברו "חצר וסעודה נתונים הינן לפניך, אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה." אמר: "אם שלי הם - הרי הם מוקדשין לשמים!" אמר לו: "נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים!" אמר לו: "נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתרצין זה לזה (שיהא אביו המודר הנאה אוכל על ידו), ויהא עון תלוי בראשו!" אמרו חכמים: כל מתנה שאינה (כל כך ברשות המקבל) שאם הקדישה תהא מקודשת - אינה מתנה.

גמרא:

מעשה לסתור! ? (דברישא קתני 'המודר הנאה וכו' וקתני תקנתא דמצו למעבד כהאי גוונא, והדר תני מעשה וכו' לסתור דבריו הראשונים) ?

חסורי מיחסרה והכי קתני (במתניתין): (המודר הנאה וכו') ואם הוכיח סופו על תחילתו (שלא נתן לו אלא על מנת שיתן לזה יאכל) - אסור; ומעשה נמי בבית חורון באחד דהוה סופו מוכיח על תחילתו.

אמר רבא: לא שנו (דאינה מתנה) אלא דאמר ליה "והינן לפניך (דמשמע דהכי אמר ליה והינן נתונין לך) אלא כדי שיבא אבא", אבל אמר ליה "שיהן לפניך, שיבא אבא (ויאכל)" - מדעתך הוא דאמר ליה (דהכי משמע: "והן נתונים לך והם בדעתך שיבא אבא" - הוי דוקא לו).

לישנא אחרינא אמרין לה: אמר רבא: לא (תידוקו) תימא טעמא (דאיכא חילוק בין "והינן לפניך" בין "והן לפניך" [בגירסה לעיל: "שיהו לפניך"]): דאמר ליה "והינן לפניך" הוה דאסור, אבל אמר ליה "הן לפניך שיבא אבא ויאכל" - מותר, אלא אפילו אמר ליה "הן לפניך יבא אבא ויאכל" - אסור (דודאי תרוייהו אסירי); מאי טעמא? - (דהא) סעודתו מוכחת עליו (שלא נתן לו אלא על מנת שיבוא אביו ויאכל, דה"ל כמ"ד "והינן לפניך").

(נדרים מח, ב)

ההוא גברא דהוה ליה ברא דהוה שמיט כיפי דכיתנא (שהיה גחל אניצי פשתן; ואית דאמרי שהיה משמט עצמו מללמוד תורה, והיה עוסק באניצי פשתן); אסרינהו לנכסיה עליה.

אמרו ליה: ואי הואי בר בוך צורבא מרבנן מאי (כלומר: מה יהיה? ומי יורש נכסיו)?

אמר להון: ליקני הדין, ואי (דאי) הואי בר ברי צורבא מרבנן - לקנייה (משום דאכתי לא הוי בר בריה בעולם, והוה ליה מזכה לעובר, והמזכה לעובר לא קנה). מאי?

אמרי פומבדיתאי: 'קני על מנת להקנות' הוא (דברא בנכסי אביו לא צריך קנין; הלכך מקני ליה לבריה אדעתא לאקנויי לבר בריה היא), וכל 'קני על מנת להקנות' - לא קני (לא הוי קנין);

ורב נחמן אמר: קני, דהא [קנין] סודרא [בקנין כזה הקונה נותן כלי משלו - הסודר - למוכר, ובמעשה הרמת הסודר של הקונה - נעשית הקנין של הטובין הנמכרים, והסודר של הקונה חוזר לבעליו, ולא נשאר בידי המוכר] - קני על מנת להקנות הוא (דהא לא מקני נותן [הסודר, שהוא הקונה] למקנה [המוכר] [את] כליו של קונה [הסודר, שהוא של הקונה], והא [הרמת הסודר של הקונה על ידי המוכר] מקני ליה [הסודר] לדידיה [למוכר], דקא מקני ליה לההוא חפץ [הנרכש על ידי הקונה] לקונה [כלומר: קנין הסודר - הרמתו - היא רק לשם הקניית החפץ הנרכש לקונה, והסודר מוחזר לבעליו, הקונה]; הכא נמי: כי אמר 'על מנת להקנות' - קני).

אמר רב אשי: ומאן לימא לן דסודרא - אי תפיס ליה [המוכר] לא מיתפיס? (בתמיה: דאי בעי מקנה למישקל בכנפא דסודרא ולמיקניה למישקליה לדידיה - ליכא מאן דמחי ליה!) ועוד: סודרא (לא דמי לההיא כלל) - 'קני על מנת להקנות', ו'קני מן השתא' (דאילו גבי סודרא כי תפיס ליה משמע דהכי אמר ליה 'קני השתא בשעת קנין על מנת להקנות, וקני השתא הסודר' ומקני ליה בשעת קנין החפץ); (אבל) ("קני" הלין ניכסין דהדין" [שהמוריש רוצה להוריש לנכדו שטרם נולד, ובתנאי שיהיה תלמיד חכם] - לאימתי קני? לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן? לכי הוה

הדר סודרא למריה [הרי הסודר מזמן חזר לבעליו, כלומר: לא נעשה מעשה קנין תקף בזמן שנכד נעשה תלמיד חכם] (הלכך - השתא נמי לא קני, ואסור לקנות להן; ובן בנו נמי לא קנה, ואי בעי אביו יהיב ליה לנכסיה ולכל מאן דבעי)!

אמר ליה רבא לרב נחמן: והא מתנת בית חורון דקני על מנת להקנות הוא ולא קא קני?
זימנין אמר ליה (דהתם היינו טעמא דלא קני): **משום דסעודתו מוכחת עליו** (דודאי לא יהיב ליה אלא משום סעודה, ואסור, הואיל ומחזי דמיתהני מיניה - הכא נמי כיון דקא בעי דיאכל אבא - לא קנה אידך, משום דקא מתהני אביו מיניה, ואהכי אסור),
וזימנין אמר ליה: רבי אליעזר היא, דאמר 'אפילו ויתור אסור במודר הנאה'.

תנן: 'אמרו חכמים: כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת - אינה מתנה' - 'כל' - לאיתויי מאי? לאו לאתויי הא מילתא דשדיא בכיפי (גירסת רש"י: **דשדיא בכפילה** כלומר: האי מעשה שמוטל בתנאי כפול, דכפל לדיבוריה, דאמר ליקני הדין [בן זה], ואי הוי בר בריה צורבא מרבנן, ליקנייה לבריה - דודאי לא קנה! ואית דגרסי: מאי לאו לאתויי הא מילתא דשמיט בכיפי מילתא דבית חורון דדמיא לאותו מעשה דכיפי דכתנא)? **לא! לאתויי לישנא בתראה דשמעתיה דרבא** (דאמר לעיל: אפילו אמר ליה "והן לפניך שיבא אבא ויאכל" - דאסור, אבל היכא דאמר ליה "ליקני הדין" - דאי הוי בר בריה צורבא מרבנן לקנייה - קני על מנת להקנות הוא).

הדרן עלך השותפין